למה חוזרין וממשכנין [א]שלא תהא שביעית משמטתו ולא יעשה מטלטלין אצל בניו טעמא דהדר ומשכניה הא לא הדר ומשכניה לא אמר רב אדא בר מתנא ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי וכי מאחר שמחזירין [ב]למה ממשכנין מעיקרא שלא תהא שביעית משמטתו ולא יעשה מטלטלין אצל בניו [א]ת"ר [1]לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו לביתו אי אתה נכנס אבל [ג]אתה נכנס לביתו של ערב וכן הוא אומר [2]לקח בגדו כי ערב זר וגו' ואומר [3]בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס [ב]ורהב רעיך אם ממון יש לו בידך התר לו פיסת יד ואם לאו הרבה עליו רעים לצד שני לביתו אי אתה נכנס [ד]אבל אתה נכנס לשכר כתף לשכר חמור לשכר פונדק לשכר דיוקנאות יכול אפילו זקפן עליו במלוה [ה]ת"ל משאת מאומה: **מתני'** [ו]אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר [4]לא תחבול בגד אלמנה: **גמ'** ת"ר [ג]אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה דברי ר' יהודה ר"ש אומר עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה [ז]שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה למימרא דר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ור"ש [ח]דריש טעמא דקרא והא איפכא שמעינן להו [ט]דתניא [5]ולא ירבה לו נשים ר' יהודה אומר מרבה הוא ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר"ש אומר אפילו אחת והיא מסירה את לבו ה"ז לא ישאנה א"כ מה ת"ל ולא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל לעולם ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ושאני הכא דמפרש קרא ולא ירבה לו נשים ולא יסור מאי טעמא לא ירבה לו נשים משום דלא יסור ור"ש מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא לכתוב רחמנא לא ירבה ולא בעינן לא יסור ואנא ידענא מאי טעמא לא ירבה משום דלא יסור לא יסור דכתב רחמנא למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה: **מתני'** [י]החובל את הריחים עובר משום לא תעשה וחייב משום שני כלים שנאמר [6]לא יחבול ריחים ורכב [ח]ולא ריחים ורכב בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנאמר כי נפש הוא חובל: **גמ'** אמר רב הונא חבל ריחים לוקה שתים משום ריחים ומשום כי נפש הוא חובל ריחים ורכב לוקה שלש משום ריחים ורכב ומשום כי נפש הוא חובל [ט]ורב יהודה אמר חבל ריחים לוקה אחת ורכב לוקה אחת ריחים ורכב לוקה שתים כי נפש הוא חובל

לשאר

למה חוזרין וממשכנין. הרי עליו להחזיר לו למחר: **שלא תהא שביעית משמטתו.** דלהוי משכונו בידו והמלוה על המשכון אינו משמט: **ולא יעשה מטלטלין אצל בניו.** [ו]שלא ימות בעוד המשכון מוחזר לו ויהא מטלטלין אצל בניו: **טעמא דהדר משכניה.** שהיה בידו כשמת לוה: **למה ממשכנין מעיקרא.** דבר שעליו להחזיר מה מועיל לו: **שלא תהא שביעית משמטתו וכו'.** דמדמשכניה קנייה וכי מהדר ליה הוה פקדון גביה: **בני אם ערבת לרעך או אם נוקשת באמרי פיך.** שהוניתו בדברים: **עשה זאת והנצל.** התרפס יד אם ערבת. ואם לא ערבת אלא נוקשת באונאת דברים רהב רעיך הרבה עליו רעים לבקש מחילה: **אם ממון יש לו בידך.** אם נעשית לו ערב ואם נוקשת בדברים רהב רעיך: **לצד שני.** כמו דבר אחר: **לביתו.** של לוה במלוה אי אתה נכנס אבל אתה נכנס למשכנו חוב אחר שאינה מלוה: **שכר פונדק.** השכיר לו פונדק: **דיוקנאות.** צר לו צורות בביתו בשכר: **משיאה שם רע.** שאתה יוצא ונכנס אצלה שחרית וערבית: **מכדי בעלמא דריש טעמא דקרא.** אע"ג דלא מפרש טעמא כדאוקימנא גבי חובל: **מתני' משום שני כלים.** העליונה רכב והתחתונה ריחים: **גמ'**

לשאר

למה ממשכנין מעיקרא. הקשה ה"ר אלחנן ולמה חוזרים וממשכנין וי"ל כדי שלא יוכל הלוה לכפור וגם ימהר לפרוע חובו ולבקש מעות כי מתבייש שבכל יום ויום יחזירו משכונו ומ"מ לא רצה הגמרא לתרץ כן כשאומר למה ממשכנו מעיקרא דעדיפא מיניה משני ליה:

אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה. וא"ת אמאי לא פריך מהכא לשמואל [א]דמשמע הא אחרים ממשכנין וליכא למימר דהאי אין ממשכנין (א) דהיינו אין מנתחין הא אחרים מנתחין דהא לא תחבול כתיב דמשמע בבית ומנלן לאסור ניתוח דמדרבנן ליכא למיגזר בשליח ב"ד גזירה שמא יכנס בביתו דבשליח ב"ד ליכא למיגזר מדשרי בעלמא לנתח ולא גזרינן ואין סברא לגזור באלמנה יותר משום דאית בה תרי לאוין וי"ל דלכך לא פריך ממתניתין דהכא משום דאיכא למידחי אין ממשכנין אותה משום לאו דלא תחבול הא אחרים לית בהו האי לאו לכך עדיפא ליה למיפרך מברייתא ור"ש דקאמר בגמ' עשירה ממשכנין אותה איכא למימר נמי דסבר כשמואל וממשכנין היינו מנתחין דלדידיה ענייה דקאמר אין ממשכנין אותה היינו אין מנתחין דטעמא דאתה משיאה שם רע בשכנותיה שייך אפילו בניתוח והא דכתב רחמנא לא תחבול ולא כתיב לא תנתח היינו כדי לחייב על משכון שני לאוין אבל קשה דאי סבר ר"ש כשמואל ולא שרי בעשירה אלא ניתוח ות"ק שרי ניתוח בין בעשירה בין בענייה א"כ מחמיר ר"ש יותר מת"ק ולשון הברייתא משמע שבא להקל ולהתיר בעשירה מה שאסר ת"ק לכך נראה דר"ש לית ליה דשמואל ומתיר למשכן עשירה ושאר בני אדם וה"מ למפרך שפיר לשמואל מר"ש אלא דלא איירי ר"ש במתני' אלא בברייתא' ושפיר פריך מברייתא אחריתי ועוד נראה לפרש דלכ"ע לא יחבול ריחים ולא תחבול בגד אלמנה אתא קרא לאסור בה ניתוח דשרי בעלמא והא דאפקיה בלשון חבלה ולא בלשון ניתוח כדי לעבור במשכון בשני לאוין והכי לעיל כי אקשינן מינייהו לשמואל איצטריך לשנויי לעבור בשני לאוין ולא קאמר לאסור ניתוח משום דהוה קשה ליה אמאי אפקיה בלשון חבלה ואע"ג דאיצטריך לשני לאוין לשמואל מ"מ מיסתבר דעיקר קרא אתא לאסור ניתוח דשרי בעלמא ולא לגלוי יתירא לחוד והשתא לא קשה לשמואל מידי מפלוגתא דרבי יהודה ור"ש דהשתא אין ממשכנין אותה היינו אין מנתחין אותה ולהכי לא פריך מיניה דפשיטא דכי היכי דמשכינן לא ימשכנו אלא בב"ד לא ינתחנו דה"נ איכא לשנויי הכא ופי' זה נראה עיקר דלאסור גם לשמואל [ט]ניתוח אפי' בכלים שעושין בהן אוכל נפש דלפי' קמא דלא אתא לשמואל אלא לגלוי יתירא ולא לאסור ניתוח לא אתי שפיר דלמאן דפליג עליה נראה דבריחים ורכב אסור אפי' ניתוח דכיון דשליח ב"ד בדברים אחרים מותר אפילו למשכן ובריחים ורכב אסור ה"ה אפילו ניתוח דשרי בעלמא אפילו למלוה דלאסור בריחים ורכב דמיסתבר לאסור כל משכונה שמישכן בשוה אבל לשמואל שאינו מתיר למשכן לשליח ב"ד בדברים אחרים אלא ניתוח יש לנו לומר דבריחים ורכב נמי דוקא משכון הוא דלאסור כמו שכתוב ולא ניתוח ונמצא ששמואל דמשמע דבא להחמיר מיקל יותר לענין ריחים ורכב שמתיר לנתח ומאן דפליג עליה אסר כדפרישית: **וחייב** משום ב' כלים. פי' אפילו בהתראה אחת אם חבל בפעם אחת ריחים ורכב והתרו בו משום לא יחבול ריחים ורכב לוקה שתים דאי בשתי התראות אפי' ריחים וריחים חייב כדאמר גבי נזיר (מכות דף כא.) אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחד ואחד ואין לומר לעולם איירי בשתי התראות וקא משמע לן דריחים ורכב אינם כלי אחד שלא להתחייב אלא עד שיחבול שניהם דא"כ ה"ל למיתני החובל ריחים או רכב בלא תעשה כו' ותו לא אלא ודאי אתא לאשמועינן דבהתראה אחת חייב שתים וכן משמע בהדיא בגמ' דמחייב שתים בריחים ורכב בהתראה אחת דאמר רב הונא חבל ריחים ורכב לוקה ג' והיינו בהתראה אחת דאי בשתי התראות לוקה שתים על הריחים ושתים על הרכב וכיון דבהתראה אחת איירי א"כ חייב שתים דקתני היינו שתי מלקיות ותימה דהיכי לקי והא חשיב לה בגמרא (דף קטו.) לאו הניתק לעשה מדאמר ליה אביי ז"ל אהדר וכי תימא דמש"ה א"ל לאהדורי דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הא אביי גופיה קאמר בפ"ק דתמורה (דף ד:) דאי עביד מהני ואין לומר דהאי דלקי היינו כגון ששבר הריחים ואת הרכב דשוב אינו ניתק לעשה שאינו יכול להחזיר הריחים ולהכי לקי כדאמרינן בפרק שילוח הקן (חולין דף קמא.) דאם הרג את האם שוב לא חשיב ניתק לעשה ולקי הא ליכא למימר דשאני הכא כיון

דמפסיד

מסורת הש"ס

א) ב"ב קעג:, ב) [יומא פז.], ג) סנהדרין כא., ד) [עי' בסנהדרין כא. וערך קלא ייטוב], ה) [נסמן בקדושין סח:], ו) צ"ל דמנן יעב"ץ, ז) בס"א שאם, ח) [לעיל קיג.], ט) רש"א ז"ל אפילו ניתוח בכלים וכו',

◆

תורה אור השלם

1 כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו: דברים כד י

2 לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו: משלי כ טז

3 בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך: נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך: עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך: משלי ו א ב ג

4 לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה: דברים כד יז

5 ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: דברים יז יז

6 לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל: דברים כד ו

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלמנה וכו' אין ממשכנין היינו כצ"ל ואות ד' נמחק:

עין משפט נר מצוה

קנא א ב מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ה סמג לאוין קפח טוש"ע ח"מ סי' צז סעי' טו:

קנב ג ד ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יד:

קנג ו ז מיי' שם הלכה א ב ועיין בהשגות וכמ"מ טוש"ע שם סעי' יד:

קנד ח מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ו:

קנה ט מיי' שם הל' ג ועיין בהשגות וכמ"מ:

◆

מוסף רש"י

בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך. בשביל זר לערבו בממון, או אם נוקשת באמרי פיך. שהקנטתו בדברים, עשה זאת והנצל, כי באת בכף רעך. על עסקי ממון, לך התרפס. יד יפרע לו, ועל מוקש אמרי פיך, אם הקנטתו, רהב רעיך. הרבה רעים לבקש הימנו מחילה, רעיך בתרא דקרא מלא כתיב, לפי שהוא לשון רבים (יומא פז.). עשירה ממשכנין אותה. לפי שאינה צריכה לאותו כסות להחזירו לה בלילה (סנהדרין כא.). שאתה חייב להחזיר לה. דטעמא מאי אמר רחמנא לא תחבול בגד אלמנה, מפני שאתה צריך להחזיר לה עבוטה לערב ומתוך כך שאתה יוצא ונכנס תמיד אצלה, שחרית למשכן וערבית להחזיר, אתה משיאה שם רע בשכנותיה (קדושין סח:) או: משיאה שם רע, שתכנס לביתך שחרית וערבית (סנהדרין כא.).